

DE TRIBUNE

Redactieadres:
D. J. WIJNKOOP N. Prinsengracht 10
Amsterdam.

SOC. DEM. WEEKBLAD

Administratieadres:
J. G. CETON, Wijtenbachstraat 13
Amsterdam.

• VERSCHIJNT ELKEN ZATERDAG. •

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling 40 cent per 3 md. Buitenland 65 cent. Losse nummers 3 cent.

Onder Redactie van:

J. G. CETON, W. v. RAVESTEIJN Jr. en D. J. WIJNKOOP.

Advertentiën.

Per regel 10 cent
Bij abonnement speciaal tarief.

INHOUD: Nog eens: Klasse-moraal. — Een nieuwe infamie van de Duitsche vrijzinnigen. — De „vrijzinnige” democratie of de „democratische” vrijzinnigheid. — Bij invoering der wet op het arbeidscontract. — Economische Kroniek: Nieuwe bewijzen. — Uit de Vakbeweging: De Arbeidscontracten. — Advertentiën.

Nog eens: Klasse-moraal.

In „Het Volk” van Dinsdag 12 Januari komt eene bestrijding voor van mijne tegen Jhr. de Savornin Lohman en Troelstra gerichte brochure, die verdient wat uitvoeriger te worden beantwoord, niet alleen omdat er één argument in voorkomt waarvan ik de geldigheid erkennen moet, maar ook omdat zij kenteekenend is voor de wijze waarop het Revisionisme het Marxisme bestrijdt.

Ik erken onmiddellijk, dat de manier waarop ik Quack heb aangehaald, bij lezers, die den gang van zaken op het congres der Internationale te Genève niet kennen, den indruk moet maken alsof de punten, die de Proudhonisten met hun frases wijzigden, ook tot de door Marx ontworpen statuten behoorden. Wat ik schreef moet noodzakelijk aldus worden gewijzigd (het cursief gedrukte geeft de nieuw ingeschoven woorden aan): „Marx heeft de statuten ontworpen. Maar zij zijn pas twee jaar later voor het congres te Genève gebracht, en daar, terwijl Marx niet tegenwoordig was, gewijzigd aangenomen.

De aanhangers van Proudhon hadden n.l. de meerderheid en wisten op enkele punten, die niet tot de statuten doch tot de overige dagorde behoorden, zooals Quack schrijft, een soort van fraseologie (leege manier van spreken) van Proudhon te doen aannemen. Van de elf punten waren er vijf die voor Marx groote waarde hadden, deze werden, maar zelfs deze niet alle ongewijzigd, aangenomen. Bij de andere zes werd „de strijd door fransche machtspreuken beheerscht.” (Quack V, 524).

Hier is in verband met wat wij van Marx' begrip van klassenstrijd weten, dus al groote waarschijnlijkheid, dat bij de ingevoegde fraseologie van Proudhon ook de frase over de moraal in de statuten zal zijn geweest.

Als feit vinden wij dit evenwel in het boek van Gustav Jaekch, het standaardwerk over de Internationale, uit tot dusver ontoegankelijke bronnen bewerkt.” Etc.

Ik zal natuurlijk zorgen dat dit in de nieuwe editie der brochure aldus wordt opgenomen.

Maar dit is de eenige tegenwerping die ik aanvaard. Nu over de volgende.

Stel u voor, lezer, een ontdekkingsreiziger heeft een reis naar de Noordpool gemaakt en is teruggekomen met het bericht dat hij nieuw land heeft gevonden. Op die plaats, op die lengte en breedte waar hij kwam, was nog nooit iemand geweest. Wat zou het dan voor een argument zijn als men zeide: dat land kan daar niet liggen, want de ontdekkingsreizigers die vroeger naar de Pool gingen, (maar die nooit waren waar hij was) hebben dat land niet gezien? Niet waar, dat zou een zeer zwak, een onbruikbaar argument zijn?

Welnu, zulk een argument gebruikt „Het Volk”. Gustav Jaekch is de eerste, en als ik mij niet bedrieg, tot nu toe ook de eenige geweest, die, door de welwillendheid van wijlen den „rooden

postmeester” Julius Motteler, inzage heeft gehad in de nalatenschap van Hermann Jung, jaren lang lid van den Generalen Raad der Internationale en voorzitter van het congres te Genève. Deze, partijgenoot Jaekch, geeft bij een massa andere nieuwe feiten ook dit: „de commissie heeft de beschouwing over recht, moraal, waarheid ingevoegd. Zij is niet het werk van Marx.”

Gaat het nu aan te zeggen, zooals „Het Volk” doet: „Andere schrijvers, n.l. Wurm en Mehring, ontkennen niet, dat de woorden van Marx zijn, en zij zijn dus van Marx.” Neen, dat gaat niet aan, dit is geen argument, want die mannen schreven vóór Jaekch en hebben die papieren van Jung niet gezien.

En wat Kautsky schrijft: „de voorstelling der zaken die Jaekch geeft, is in alle wezenlijke punten korrekt — voor zoover zij mij bekend zijn. Want dit voorbehoud moet ik maken, omdat hij een massa nieuwe feiten brengt,” dat is eerder een aanbeveling voor Jaekch. Want als die van het reeds bekende een juiste voorstelling gaf (al was hij misschien tegen de Proudhonisten wat hard), dan is het toch dubbel waarschijnlijk, dat hij ook over het onbekende de waarheid heeft geschreven.

Men gaat toch niet, als een partijgenoot beschikking heeft gekregen over een partij-archief en hij deelt feiten mee, denken: dat zal wel niet waar zijn? — In dien zin heeft Kautsky dit ook zeker niet bedoeld.

Dat ten slotte de statuten eenstemmig aangenomen zijn, bewijst tegen de invoering niets. Niet licht zouden Marxisten om een ingevoegde frase stemmen tegen een stuk, dat verder hun beginsel weergeeft.

Dit zijn de argumenten van „Het Volk”: re. De aanneming van de statuten ook door de Marxisten — die van zelf spreekt ook al is de frase ingevoegd. — ze. Kautsky, die zegt: ik kan natuurlijk niet over alles oordeelen omdat ik niet de bronnen zelf gelezen heb, maar die daarmee volstrekt niet de waarheid der feiten betwijfelen wil — en 3e. Wurm en Mehring die over de frase volstrekt niets zeggen om de eenvoudige reden dat zij al hadden zij getwijfeld, geen bewijs hadden dat de zin niet van Marx was.

Ik geloof dat ik niet te veel beweert, als ik zeg, dat dit krachteloze argumenten zijn.

Daartegenover staat Jaekch. Hij is dood, dus wij kunnen van hem geen nadere inlichtingen vragen. Maar zoolang het tegenovergestelde niet bewezen is, behooren wij, meen ik, natuurlijk niet al zijn gezichtspunten, zijne meeningen over de zaken, maar wel de nieuwe feiten die hij mededeelt, als waar en juist aan te nemen.¹⁾

Zooveel over de argumenten van „Het Volk”. Nu blijft nog iets belangrijks op te merken.

De lezer zal zich herinneren dat ik als beste bewijzen voor de waarheid van mijn stelling: dat in den klassenstrijd een algemeene moraal, als het christelijke wat gij niet wilt dat u geschiedt, etc.,

¹⁾ Dat in 1891 het sociaal democratisch congres te Erfurt deze frase no. overnam, behoeft ons niet te verwonderen. De gedachten over zedeleer en wijsbegeerte waren toen in vele hoofden nog zeer onklaar. Nu, na bijna twintig jaar langer van klassenstrijd, propaganda en studie zou deze frase door het Duitsche congres niet meer worden aangenomen.

niet geldt, maar een andere, de klasse-moraal, die ons dikwijls voorschrijft „slecht” te zijn tegen de tegenstanders onzer klasse om maar „goed” te kunnen zijn voor onze klassegenooten, — dat ik als beste bewijzen voor die stelling geenszins aanhaalde Marx, maar . . . de werkelijkheid, de feiten, de waarheid der ervaring.

Wel zei ik: Marx is het met mij eens, hij kende den klassenstrijd al lang en wist dus dat het daar onmogelijk is tegelijkertijd beide klassen „lief te hebben” of hun beide te doen wat men zelf wil dat ons gedaan wordt. Wel dreef ik den spot met argumenten van Troelstra Vliegen, Schaper, en ik voeg er nu graag „Het Volk” bij, die „gewoon zijn wat Marx wel bewezen heeft weg te werpen, maar nu voetstoots aannemen wat hij niet bewezen heeft,” n.l. deze frase, omdat deze nu in hun kraam te pas komt . . . maar ik maakte van Marx mijn schild niet. Integendeel, ik zei: al heeft Marx dit gezegd, dan bewijst dat niets. Want hij heeft het dan niet bewezen, maar zich vergist. Want de werkelijkheid bewijst het tegenovergestelde van die frase.

— De feiten, de werkelijkheid, niet Marx, dat was de kracht van mijn betoog. En dáárop antwoordt „Het Volk” . . . niets.

En daarom herhaal ik hier nog eens wat ik toen schreef: Alle klassen handelen in den klassenstrijd vaak volgens een zede, die in strijd is met de door de bourgeoisie gepredikte algemeene moraal. De kapitalistische klassen bedriegen, beliegen, bestelen de arbeidersklasse. Zij doen dit geregeld, voortdurend; zij doen het als heerschers en daarom is het dubbel vreeselijk; het is eigen aan hun stelsel dat zij het moeten doen, want hun stelsel berust daarop. Maar ook de arbeidersklasse wordt gedwongen in den klassenstrijd dikwijls ontrouw, niet-waarheidslievend etc. te zijn.

Ik gaf daarvoor bewijzen: een staking die een arbeider met liegen voor zijn patroon verbergt, het stelen door een klerk van een staatsstuk, de staking van 1903, de Commune en de Russische revolutie.

Ik wil daar nu, om mijn standpunt maar steeds te versterken en de waarheid te doen doordringen, nog een concreet voorbeeld bijnoemen, dat mij uit de kringen onzer spoorwegmannen toegezonden werd, aan de juistheid waarvan ik niet twijfel, maar dat zoo noodig door tientallen andere volkomen gelijksoortige zou kunnen worden vervangen.

Mijn correspondent schrijft mij:

„Na de staking van 1903 werd er een enquête gehouden naar de spoorwegtoestanden (voorzitter Talma). De commissie bracht een rapport uit aan den minister. Een deel daarvan (de verhooren) werden gepubliceerd, de conclusies werden in een rapport neergelegd dat geheim was.

Dit geheime rapport werd door een der ambtenaren aan het ministerie, der zetterij, of door een klerk van den Raad van Toezicht, of door een ander, in elk geval met misbruik van het in hem gestelde vertrouwen, aan Oudegeest in handen gespeeld, die er in triomf het land mee door trok.”

Dacht „Het Volk”, de vakpers, of eenig ander deel onzer strijdende klasse er aan, de daad van den steler af te keuren of er geen gebruik van te maken? De heler is toch zoo goed als de steler. Neen, wij keurden en de daad en het gebruik er van goed. Wij voelden wel dat het ontrouw aan

de regeerende, maar ook dat het trouw aan de onderdrukte klasse was. En die laatste stelden wij hooger dan de trouw aan de heerschers.

Ziet ge nu, redactie van „Het Volk”, dat is een klein stukje van die werkelijkheid waarop ik mij beriep en nu weer beroep. Ik beriep mij vóóral op haar. En daarop antwoordt gij niet. Als Marx die frase geschreven had (wat hij niet gedaan heeft), dan had ik gelijk tegenover Marx, omdat de werkelijkheid mij gelijk geeft. Als de geheele Deutsche partij, alle theoretici inclus, zei dat Marx die woorden geschreven had, of als zij zelf die woorden schreef, dan had ik gelijk omdat de werkelijkheid mij gelijk geeft. En omdat zij mij gelijk geeft, heb ik gelijk tegenover Lohman, Troelstra en u.

Men zegt wel dat de preciese erkenning, zooals wij die geven, van het bestaan van klassemoraal, nadeelig is in de propaganda. Die dat zeggen, hebben evenwel niet het juiste begrip over de kracht der theoretische waarheid voor eene revolutionaire klasse.

Voor de praktijk kan ik intusschen, als men het mij veroorlooft, als oud-propagandist het volgende aanbevelen. Wanneer een tegenstander ons verwijt de klassemoraal te erkennen (van prediken kan geen sprake zijn), dan vrage men hem om voorbeelden te noemen, waarin onze klasse gelogen, bedrogen etc. heeft. Hij zal dan gewoonlijk niet veel weten te zeggen, en als hij dan met een echt voorbeeld als het wegnemen van een stuk komt, dan legge men het geval voor de hoorders uit. Als dat arbeiders zijn, die rijp zijn of worden voor onze propaganda, dan heeft men dadelijk gewonnen spel, want deze zullen onmiddellijk voelen dat onze mannen gelijk hadden en zoo moesten doen voor hun klasse. Zoo snel en vanzelf spreekt dat overoude gevoel van solidariteit met kameraden.

Is de vijand dan op die manier verslagen, dan ga men op de welbeproefde wijze zelf tot den aanval over. Na zijn mislukt bewijs van slechte klassemoraal bij ons, late men de klassemoraal der kapitalisten zien, der patroonsbonden, der ondernemers, der journalisten, staatslieden, kortom der heerschers tegen de onderdrukten.

Dan trekt men de vergelijking door, van onze klassemoraal, die de zwakken verdedigen, met de hunne die de zwakken er onder houden wil, tot die van de geheele kapitalistische maatschappij die zulk een moraal noodig maakt met de socialistische gemeenschap waar waarlijk broederschap en vreugde heerscht. Dan zal men eens de uitwerking zien op het arbeiders-gehoor! Dan zal het op nieuw blijken, dat het de theoretische waarheid vooral is die ons doet overwinnen!

H. GORTER.

Naschrift. In „Het Volk” van 21 Januari l. l. beweert Troelstra, dat ik door het weglaten van het slot van zijn rede in de Kamer een onwaar beeld van wat hij tegen mij zeide, heb gegeven.

In de eerste passage, die hij noemt, wordt gezegd dat ik de verhoudingen, waardoor de klassemoraal ontstaat, niet goedkeur. Ik liet deze plaats weg, niet alleen omdat de lofrede, die daarin op mij voorkomt, mij na de wijze waarop Tr. sinds jaren den strijd tegen mij en mijn vrienden voert, zeer onsympathiek is en ik niet wil medehelpen haar te verspreiden, maar vooral omdat zij den aanval, dien hij in de Kamer te voren op mij deed, in niets wijzigt. Want dat ik niet goedkeur dat er klassemoraal noodig is, verandert niets aan T's bestrijding. Mijn antwoord aan hem ware precies hetzelfde gebleven, ook als ik die passage had opgenomen.

In het tweede gedeelte zegt Troelstra dat er toch wel iets waars is in wat ik zeg; dat het kapitalistisch stelsel toch wel in vele gevallen tegenover 't altruïsme staat; dat Talma iets wat hierop lijkt, ook wel eens erkend heeft; en dat nog onlangs een vreeselijk oorlogsrecht in de Kamer is verdedigd.

Troelstra zegt niet in welke gevallen het altruïsme benadeeld wordt, hij zegt niet, wat er dan wel waar was in mijn beschouwing. Kortom hij neemt geen tittel of jota van de zoo preciese en pertinente dingen (de caricatuur van Marx's leer; het niet toetsen der leer aan de werkelijkheid; de Christelijke leer: wat gij niet wilt enz.; het fabriekanten-kind dat in het water valt) van de dingen die hij tegen mij gezegd had, terug. Hij geeft alleen een paar vage zinnestjes, waaruit men alles of ook niets, al naar de hoorder wil, kan opmaken.

Omdat er van de punten die ik bestrijd, niets gewijzigd, noch teruggenomen wordt door deze vage

frasen, daarom mocht ik ze weglaten, zonder T. in iets te kort te doen.

Troelstra is in de laatste jaren meer en meer gewoon geworden naar twee zijden te redeneeren. Wanneer men hem dan op de eene zijde aanvalt, dan wijst hij op de andere die hij óók gezegd heeft. Om nieuw misverstand te voorkomen, voeg ik hier onmiddellijk bij, dat ik niet geloof, dat hij dit opzettelijk doet. Men moet dus bij Troelstra altijd zeer voorzichtig zijn, en alles, beide kanten, citeeren. Maar in dit geval behoeft dit niet, omdat de tweede kant door haar absolute vaagheid niets zei, geen invloed had op de eerste.

Het is dus onwaar dat ik zijn rede onjuist zou hebben voorgesteld.

Ook de theorie wordt een macht, zoodra ze tot de massa's doordringt

M A R X.

Een nieuwe infamie van de Deutsche vrijzinnigen.

De Deutsche links-liberalen of vrijzinnigen hebben een nieuwe infamie tegen hun ergste vijanden, de Deutsche arbeidersklasse, op touw gezet, waardoor opnieuw blijkt, dat deze heeren, de zoogenaamde vertegenwoordigers der burgerlijke democratie, inderdaad de meest laaghartige bestrijders zijn van de werkelijke democratie, de sociaal-democratie.

De vrijzinnige afgevaardigden in het Pruisische Huis van afgevaardigden, hebben er namelijk een middelje op gevonden om van de 7 met ontzaglijke inspanning door de sterkste partij in Pruisen veroverde mandaten in het drieklassen-parlement er 4 ongeldig te doen verklaren wegens een zoogenaamde ongeldigheid der kiezerslijsten ... terwijl zij geen protest doen hooren tegen deze zelfde ongeldigheid voor zoover het betreft kiesdistricten, waar vrijzinnigen zijn gekozen.

Den volgenden keer zullen wij in de gelegenheid zijn deze nieuwste infamie van de Deutsche vrijzinnigen wat uitvoerig te toonen.

Nu zij er vast op gewezen, dat het diezelfde lieden zijn op wier hulp de Deutsche revisionisten ter verovering van het gelijke kiesrecht in Pruisen en van democratische hervormingen in heel Duitschland hun hoop hadden gevestigd. Wel mogen hun zulke democraten bekomen! v. R.

De „vrijzinnige” democratie of de „democratische” vrijzinnigheid.

Verleden week vergaderde, gelijk de vorige week reeds gemeld was, de Vrijzinnig-Democratische Bond ter vaststelling van zijn verkiezingsprogram en, tegelijkertijd, kwam ook het A. N. Werklieden-Verbond bijeen, de arbeidersbijwagen van de kleinburgerlijke „democratie” of, gelijk het in de tale-Traub's heet: het andere deel van de ééne en ondeelbare vrijzinnig-democratische Partij.

De vorige week wezen wij reeds kort op de waarde, die men aan programma's als die van den V. D. Bond, inzonderheid vóór de verkiezingen, mag hechten, ook al, en niet in de laatste plaats, omdat per slot van rekening de groote heeren, die den Bond beheerschen, als 'er op aankomt, met de grootste ongezindheid program en democratie aan den dijk zetten, teneinde de parlementaire positie der Partij te versterken.

Hoezeer de „democratie” in den Vrijzinnig-democratischen Bond, — en evenzeer natuurlijk in het Werklieden-verbond — een holle frase is, bleek opnieuw op dit buitengewoon congres.

In de eerste plaats werd het door het Hoofdbestuur voorgestelde, de vorige week door ons in zijn juiste betekenis gekarakteriseerde verkiezingsprogram, na eenige absoluut onbeduidende wijzigingen aangenomen, doch tevens werd ditzelfde Hoofdbestuur — de groote heeren m. a. w., die de Partij beheerschen — gemachtigd, over een nadere formulering der verschuldende punten in overleg te treden met het bestuur van het Werklieden-Verbond. In de vergadering van het laatste geschiedde iets dergelijks. De beide hoofdbesturen der deelen van de ééne en ondeelbare vrijzinnige „democratie” hadden eenvoudig program en actie, taktiek en optreden bij aanstaande verkiezingen van te voren reeds met elkaar bekonkeld en de beide „democratische” vergaderingen konden daarop ja en amen zeggen.

Natuurlijk was er in beide helften van de ééne en ondeelbare „democratie” eenige oppositie. Oppositie op die punten, waar 't bij de aanstaande verkiezingen niet alleen, maar wat betreft heel het politieke en parlementaire optreden, in dit stadium van ontwikkeling op aan komt als toetsen voor werkelijk demo-

cratische gezindheid en een werkelijk streven naar democratische en sociale hervormingen.

Bij de vrijzinnig-democraten deed de heer Marchant namens de afdeeling Den Haag het voorstel, dat wij de vorige week den heeren in overweging gaven, namelijk om in de paragraaf over het A. K. te spreken van algemeen vrouwenkiesrecht. De bedoeling van zijn afdeeling was, gelijk hij meedeelde, te voorkomen, dat in de grondwet gelegd zal worden een censuskiesrecht voor de vrouw. Beter uitgedrukt, te voorkomen, dat de vrijzinnig-democratische afgevaardigden in de kamer, als 'nóg eens zoover mocht komen, een compromis zouden sluiten met andere linksche en niet-linksche elementen, ten einde een beperkt vrouwenkiesrecht in te voeren, waardoor de democratie achteruit, in plaats van vooruit zou gaan. Na wat discussie werd het voorstel ingetrokken, m. a. w. het Hoofdbestuur kreeg vrijheid op dit punt, dat in de praktijk juist van het grootste gewicht kan worden binnen niet te langen tijd, eerst met het hoofdbestuur van het Werkliedenverbond en vervolgens gedurende de verkiezingen en in de Kamer te bekonkelen, wat het wilde.

Het tweede punt van eenig belang, waarbij het Hoofdbestuur zijn zin kreeg, was dat betreffende de „verzorging van ouden van dagen.” Onder de afgevaardigden bevonden er zich eenigen, die eenvoudig staatspensionering, niet van arbeiders natuurlijk, maar van alle ouden van dagen (plan-Perio en van den Bond voor staatspensionering) in het program wilden opgenomen zien. Het Hoofdbestuur bestreed dit met het argument, dat h t niet overeenkomstig de waarheid der Partij zou zijn, staatspensionering in 't program op te nemen, zonder dat een onderzoek was voorafgegaan, of deze mogelijk was „zonder de belastingen te ontwichten.” M. a. w. het Hoofdbestuur, uit staatslieden bestaande, bedankt zelfs op een tot niets bindend verkiezingsprogram, voor een punt, dat tot lastige vragen van veeleischende arbeiders en kleine burgers aanleiding zou kunnen geven, en vooral, dat bij de verkiezingen voor noodzakelijke compromissen met andere „vrijzinnigen” hinderlijk zou kunnen worden. Immers: de oud-liberalen b. v. verstaan op het punt van dwangverzekering en „ontwichting der belastingen” geen grappen en evenwel kan een samengaan zelfs met de conservatieve vrijzinnigen in vele gevallen noodzakelijk zijn. Bovendien: het centrum der vrijzinnigen, de Libera'le Unie, die immers ook al van „democratie” druipst sinds het blanco is gevallen, die ook het A. K. (met dameskiesrecht) op zijn program heeft, wil om den dood zich niet vastleggen op het stuk van de dwangverzekering, daar dit, gelijk het Vaderland schrijft, (het zich niet vastleggen op dit gebied namelijk) „zeer wel mogelijk den weg zal effenen voor een toenadering van de beide genoemde groepen tot de vrije liberalen.” M. a. w. de weg moet openblijven voor een gemeenschappelijk optreden der drie „vrijzinnige” fracties bij de aanstaande verkiezingen, gelijk wij in den zomer van 1907 met zooveel succes hebben mogen aanschouwen. Dat de democratie daarbij in 't gedrang komt, om van het A. K. maar heelemaal niet te spreken, is natuurlijk minder. Immers: de Unie-liberalen hebben b. v. in het voorjaar van 1908 nog wel bij eerste stemming den candidaat der conservatief-liberalen (nu n. n. Nieuwe Courant) in Sliedrecht gesteund en dezer dagen liepen zich de vrijzinnig-democraten te Leiden het vuur uit de sloffen voor een gemeenteraadscandidaat, die niemand minder was dan de eenige oogenvlikken beroemde professor Visser, die in 1903 tegenover de arbeiders harder had willen optreden dan Kuyper. Het vrijzinnige (en democratische) bloed kruipst eenvoudig waar het niet gaan kan en elken rechtgeaarden „democratischen” vrijzinnige is het liberale hemd per slot van rekening nader dan de democratische rok.

Zeer typeerend voor de „democratie” in den V. D. Bond was ook het incident, gewekt door de woorden van een afgevaardigde uit Dordrecht, die blijkbaar in de „democratie” der groote heeren van den Bond nu niet zoo'n bijster groot vertrouwen stelde. Het betrof hier namelijk de paragraaf van het program, waarin gesproken wordt over de rechtspositie der ambtenaren. Men kan gerust zeggen, dat in ons kleinburgerlijke land en in dit stadium van onze politieke ontwikkeling de vraag, hoe een Partij of een politiek man handelt ten opzichte van het vereenigingsrecht en de andere, zoogenaamd door de grondwet gewaarborgde rechten der ambtenaren in openbaren dienst, beslissend is voor zijn al of niet democratische gezindheid. Wie daarbij aankomt met leuterpraatjes ontleend aan 't zoogenaamd „Algemeene” Belang, de belangen van den Dienst (met een hoofdletter) en wat dies meer zij, bewijst, dat hij niet democratisch is. En, zooals bekend is, ontkennen de vrijzinnig-democraten dan ook in theorie en practijk de „grondwettelijke” rechten van den (lageren) ambtenaar zoogoed als de radicale regering van Frankrijk dit doet. Van het stakingsrecht van arbeiders in openbaren dienst spreken wij hierbij nog niet eens. Wij laten ter kenschetsing van de houding der heeren hoofdbestuurders van den V. D. Bond de discussie, naar het verslag der N. R. Ct., die over deze vraag ontstond, volgen:

„Regeling van den rechtstoestand der ambtenaren”. De afdeeling Den Haag wil voor „der ambtenaren” liever lezen: „van hen die in dienst zijn van openbare

